

NICOLAE IUGA¹, ROMÂNIA

Cuvinte-cheie: blazon, Dragoș Vodă, Bogdan Vodă, Maramureș, simbolismul crucii.

Despre blazoanele voievozilor Dragoș și Bogdan, câteva chestiuni de ordin simbolic

Rezumat

Blazonul lui Dragoș Vodă nu este doar cel mai vechi, ci are și distincția de a fi cel mai răspândit, geografic vorbind. Un strănepot al lui Dragoș Vodă, cu numele maghiarizat de Bartolomeu Dragffy, din ramura Dragffy de Beltiug, ajuns principeș al Transilvaniei (între 1493-1499) a locuit la Arduș, în castelul construit de el însuși. Blazonul familiei se păstrează și astăzi în acest castel, cu aceleași elemente heraldice de bază ca și cele ale strămoșului său Dragoș Vodă. Dar prezența blazonului drăgoșeștilor nu este limitată doar la spațiul actual al României. Au existat descendenți ai acestei familii care au studiat la celebra Universitate Jagiellonian din Cracovia. Blazonul familiei drăgoșeștilor este fixată, ca un relief de piatră, în niște nișe săpate special în acest scop în zidurile Universității.

Apoi, așa-numita „rozeta bogdăneștilor”, o floare cu cinci petale, ca simbol heraldic sau de natură ezoterică, stârnește un interes mai deosebit. Forma rozetei bogdăneștilor este practic identică cu floarea de nu - mă - uita, așa cum este ea reprezentată ca simbol masonic (în masoneria albastră) sau cu "trandafirul masonic" rosicrucian (corespunzător gradului 18 de inițiere, ca și Cavaler al Crucii și Trandafirului, un trandafir tot cu cinci petale). Specialiștii în știința heraldică afirmă că floarea cu cinci petale este un simbol al vieții. Această floare, într-o formă identică cu cea de pe stema Moldovei, poate fi văzută și pe Tropaeum Traiani de la Adamclisi. Pe fiecare dintre cele două fețe ale statuii, pe partea stângă a armurii, lângă inimă, este sculptată o floare cu cinci petale, identică cu cea din stema lui Bogdan Vodă, respectiv cu cea de pe stema Moldovei. Fiind plasată lângă inimă, este plauzibil ca această floare să fi fost un vechi simbol al vieții.

¹ Prof. Univ. Dr., cercetător științific asociat gr. I, Institutul de Filosofie „Constantin Rădulescu Motru” al Academiei Române.

Keywords: coat of arms, Dragoș Vodă, Bogdan Vodă, Maramureș, Moldova, symbolism of the cross.

The Coats of Arms of Voivodes Dragoș and Bogdan. Some Symbolic Aspects

Summary

The coat of arms of Dragoș Vodă is not only the oldest but also the most widespread geographically. Bartolomeu Dragffy, a great-grandson of Dragoș Vodă, who had a Hungarianized name, was the princeps of Transylvania from 1493 to 1499. He resided in Ardud, in a castle that he built himself. The family coat of arms is still preserved today in this castle, with the same basic heraldic elements as those of his ancestor Dragoș Vodă. The presence of the Drăgoșești family's coat of arms is not limited to Romania, as there were descendants of this family who studied at the famous Jagiellonian University in Krakow. The coat of arms of the Drăgoșești family is fixed as a stone relief in some niches specifically dug for this purpose in the walls of the University.

The "rosette" of the Bogdănești family, a flower with five petals, also raises special interest as a heraldic symbol or of an esoteric nature. The shape of the Bogdănești rosette is practically identical to the forget-me-not flower, as represented in the Masonic symbol (Blue Lodge) or the Rosicrucian "The Masonic Rose" corresponding to the 18th Degree of initiation, as a Knight of the Cross and the Rose, a rose also with five petals. Specialists in the science of heraldry state that the flower with five petals is a symbol of life. Similarly, this flower, in an identical form to the one on the coat of arms of Moldova, can be seen on the Tropaeum Traiani from Adamclisi. On each of the two faces of the statue, on the left side of the armour, next to the heart, a flower with five petals is carved, identical to the one in the coat of arms of Bogdan Vodă, and the one on the coat of arms of Moldova. Being placed next to the heart, it is plausible that this flower would have been an ancient symbol of life.

Despre blazoanele voievozilor Dragoș și Bogdan, câteva chestiuni de ordin simbolic

1. Blazonul drăgoșeștilor

Blazonul lui Dragoș Vodă este cel mai vechi blazon cunoscut al vreunei familii nobile maramureșene. În acest caz, avem un blazon în formă de scut, în care culorile fundamentale sunt bineînțeles cele heraldice, auriul și albastrul celestial. Scutul blazonului lui Dragoș nu este practic împărțit, ci în același câmp unic, pe fond albastru celestial, avem în culori aurii jos o semilună cu coarnele în sus, central o săgeată îndreptată în sus, iar dextra și senestra, spre vârful săgeții, două stele luminoase.

Semnificația elementelor este, în interpretarea noastră, inspirată după René Guénon², următoarea: săgeata semnifică arhetipul lui *axis mundi*, un ax care pleacă de pe pământ și se înalță indefinit către cer, care leagă pământul cu cerul și totodată protejează pământul, ține separate cele două regimuri ontologice fundamentale, sprijină tăria cerului, pentru ca aceasta să nu cadă pe pământ și să declanșeze apocalipsa. Numai așa se pot înțelege aceste simboluri din blazon, trecând dincolo de imaginea brută a reprezentării lipsite de interpretare și de evenimentul legendar al descălecării lipsit de o analiză istorică. Aici, în aceste reprezentări heraldice, avem transfigurate arhetipuri ale inconștientului colectiv, în înțelesul lui C. G. Jung³, elemente considerabil mai vechi decât faptele istorice legate de întemeierea unei formațiuni statale determinate. La fel și bourul (*Bos primigenius*, capul de bovidu cu coarnele curbate spre exterior, sau zimbrul (*Bison bonasus*, cu coarnele curbate spre interior) din stema Moldovei, sau cerbul Sfântului Hubertus, animale simbolice care conotează o forță primitivă deosebită, de proporții cosmice, joacă de asemenea un rol mitologic analog, de manifestare divină elementară care separă cerul și pământul.

Încă și mai clar se poate vedea calitatea săgeții de *axis mundi*, prin comparație cu simbolul Crucii creștine. Crucea semnifică, într-un sens, prin brațele ei orizontale amploarea vieții („Arborele vieții”), iar prin axul său vertical *axis mundi* „exaltarea” (în sensul etimologic al termenului) vieții, tendința naturală a omului spre sfințenie, de înălțare către cer, de aspirație către infinit, axul vertical al Crucii face legătura Pământului cu Cerul și totodată sprijină Cerul. La una dintre cele mai reușite și mai complexe reprezentări românești ale Sf. Crucii, la Crucea brâncovenească, vedem că axul central se termină în partea de sus cu un capitel, semn clar că pe cruce se sprijină Cerul.

În ceea ce privește semiluna și stelele din blazon, lucrurile par mai simple. Semiluna de aici nu mai este în faza „crai nou”, ca în reprezentările mai târzii, ci este răsturnată cu coarnele în sus, așa cum aceasta se află confecționată din metal inclusiv pe turla unor biserici, imediat la baza crucii. Semiluna de sub crucea de pe turlă a fost interpretată uneori

² Vezi *Le Symbolisme de la Croix*, Paris, 1931, p. 57.

³ C. G. Jung, *Opere complete I. Arhetipurile și inconștientul colectiv*, trad. Vasile Dem. Zamfirescu, Ed. Trei, București, 2003, pp. 53-55.

strict istoric, în sensul că ar fi fost folosită inteligent de către creștinii constructori de biserici, spre a proteja acele lăcașuri împotriva jefuitorilor tătari sau turci. Semiluna este un simbol sacru și pentru tătarii și turcii musulmani, iar aceștia, văzând-o sus în vârful turlei bisericii, imediat sub cruce, ar fi renunțat să mai prade și să incendieze acea biserică. Numai că, dacă această interpretare ar fi adevărată, atunci cum se explică faptul că semiluna situată sub crucea din vârful turlei bisericii este prezentă și în zone ale Europei pe unde turcii și tătarii nu au năvălit niciodată, în nord-estul Franței de exemplu? Deci, trebuie să ne reîntoarcem la cadrul nostru hermeneutic și să admitem că axul vertical aflat deasupra semilunii răsturnate cu coarnele în sus, fie săgeată sau cruce, joacă același rol simbolic, de coloană sacră între Pământ și Cer, coloană situată cu baza undeva într-o zonă cosmică supra-lunară, care traversează cel de „al doilea cer” văzut, cel al stelelor, cu vârful urcând indefinit până mai presus de stele, poate până la „al treilea cer”, despre care vorbește Sf. Apostol Pavel (II Corinteni, XII, 2), sau – de ce nu? – la „al nouălea cer” sensibil, despre care vorbesc într-o coincidență stranie mai multe tradiții vechi, de la Pitagora și *hyperourania* platoniciană până la folclorul românesc.

Blazonul lui Dragoș Vodă nu este doar cel mai vechi, ci mai are însușirea că este și cel mai răspândit, geografic vorbind. Un strănepot de-al lui Dragoș Vodă, care a trăit un secol și jumătate după el și care se chema Birtoc iar cu numele maghiarizat de Bartolomeu Dragffy, din ramura Dragffy de Beltiug, ajuns principe al Transilvaniei (între 1493-1499) și fost cuscru al lui Ștefan cel Mare, a avut reședința la Ardud (undeva între Satu Mare și Zalău), în castelul ridicat de către el însuși. În acest castel se mai păstrează blazonul familiei, exact cu aceleași elemente heraldice de bază ca ale strămoșului său Dragoș Vodă Descălecătorul Moldovei, având în plus, lateral, în afara scutului, ca susținători, doi dragoni cu capetele de lup și cozile împletite, care apără blazonul ca atare. Adaosul este explicabil:

Asociația BD blazon Dragffy

Bartolomeu Dragffy a fost penultimul comandant al Ordinului Dragonului, ultimul comandant fiind chiar fiul său Ioan, căzut pe câmpul de luptă de la Mohács, la 1526.

Acest blazon al drăgoșeștilor a fost totodată, cu elementele heraldice vechi neschimbate, dar cu adăugarea unor elemente exterioare diferite, blazonul mai multor familii nobile din Maramureș descendente din Dragoș I. De exemplu, blazonul nepotului lui Dragoș, numit Giula de Giulești, conține o modificare față de familia Dragffy de Beltiug. La Giula de Giulești apare în cimer un panaș de păun străpuns de o săgeată, dar nu mai apar la susținători cei doi dragoni, spațiul acestora fiind ocupat de către niște flori de crin stilizate, dispuse exact în locul lăsat liber de către dragoni și reproducând forma acestora. Este varianta de blazon pentru care a optat și Asociația „Bogdan – Dragoș”, reprodusă aici în imagine, cu modificarea că penele de păun din cimer au fost înlocuite cu un coif de cavaler obișnuit, care face ca blazonul să nu fie legat strict de Giula de Giulești, ci să fie reprezentativ pentru toți urmașii drăgoșeștilor în genere.

Dar prezența blazonului drăgoșeștilor nu se limitează numai la spațiul actual al României. Au existat descendenți din această familie care au ajuns cărturari însemnați ai vremii lor, dispunând în același timp de averi considerabile. Unii dintre aceștia trebuie că au făcut studii la celebra Universitate Jagellonă din Cracovia, unde încă din secolul al XV-lea aproximativ jumătate dintre studenți proveneau din afara Poloniei. Iar cei care își permiteau să susțină financiar Universitatea cu sume importante de bani erau recompensați prin aceea că blazonul familiei lor era fixat, ca altorelief în piatră, în niște firide săpate anume în acest scop în zidurile Universității. Este și cazul blazonului familiei și descendenților lui Dragoș Vodă Descălecătorul Moldovei. În zidul acestei Universități, în altorelief, se află blazonul alcătuit numai din figurile heraldice de bază din interiorul scutului, semiluna, stelele și săgeata, atâta doar că în cimer este adăugată o coroană princiară.

2. Blazonul bogdăneștilor

După cum se știe, blazonul lui Bogdan Întemeietorul este cel mai longeviv fiind, cu anumite variațiuni minore, în uz ca simbol de stat până azi, este cel care dat stema Moldovei până în zile noastre, fie stema Moldovei ca provincie românească în stema generală a României, în cartierul doi (senestra sus), fie stema de stat a Republicii Moldova. Reprezentările de bovidee, zimbrul sau bourul, se află și pe stemele unor localități de „oaspeți regali” întemeiate de către regalitatea angevină în Maramureș, Sighet și respectiv Câmpulung la Tisa, ceea ce i-a făcut pe unii importanți specialiști în heraldică, precum Tudor-Radu Tiron⁴ să susțină ipoteza împrumutului acestuia din tradiția heraldică maghiară din Maramureș, dar celebrul istoric al religiilor Mircea Eliade susține categoric caracterul autohton al temei.

Tratând subiectul „vânătorii rituale”, Mircea Eliade arată că tema mitică a unui animal

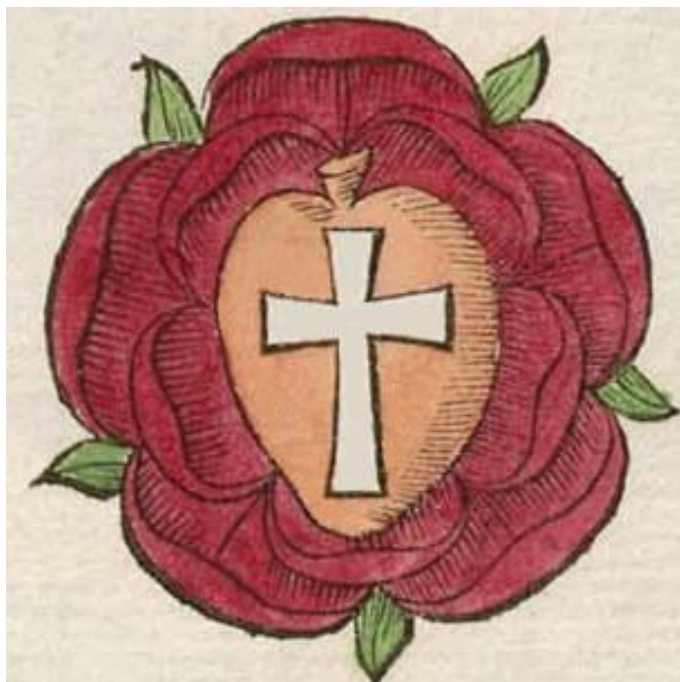
⁴ Tudor-Radu Tiron, studiu în manuscris comunicat nouă de către autor.

care conduce un grup etnic în patria sa viitoare este amplu atestată în mitologia latină și cea elenistică⁵. Același autor consideră că tema vânătorii rituale a zimbrului este cu siguranță autohtonă⁶, demonstrând prin trimiteri la multiple surse documentare că la daci zimbrul se bucura de un prestigiu religios deosebit. În tradiția maghiară (oricum ulterioară celei dacice), spre deosebire de cea românească a vânării și uciderii zimbrului de către Dragoș Vodă, animalul mitologic (în speță o căprioară) nu este urmărit de către vânătorii Hunor și Maghor spre a fi ucis, ci este mai degrabă urmat ca un animal-călăuză trimis de către divinitate spre a-i salva dintr-o situație fără ieșire, după care acest animal-călăuză pur și simplu dispare, deci este vorba de un mit de întemeiere structural diferit față de cel românesc.

Din punct de vedere mitologic taurul, bovideul în general, fie el bour sau zimbru, simbolizează forța reductabilă și este ca o epifanie a Zeului. Este înrudit cu Boul Apis din străvechiul Egipt și cu „vițelul de aur”, confecționat de către israeliții rătăcitori în pustie, într-un moment de cădere în idolatrie. La fel ca zimbrul, și cerbul solar din mitologiile nord-europene este reprezentat cu picioarele pe pământ și cu coarnele atingând și susținând cerul. În stema Moldovei, zimbrul are steaua deasupra capului, între coarne, semn că susține cu puterea sa regnul supra-lunar, celest, alături senestra se află luna, de regulă în faza crai nou, iar dextra regnul sub-lunar, teluric, marcat printr-o floare stilizată cu cinci petale, în fapt un simbol al vieții, așa-numita „rozetă” a bogdăneștilor, și aceasta la rândul ei încărcată de complexe semnificații mitologice și esoterice.

Floarea cu cinci petale, ca simbol heraldic sau de natură esoterică, suscită un interes mai aparte. Forma rozetei bogdăneștilor este practic identică cu floarea de nu-mă-uita, așa cum aceasta este reprezentată ca simbol masonic (în masoneria albastră) sau cu „trandafirul

Asociația BD Trandafir
Rosacrician cu inimă

⁵ Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, E.S.E., București, 1980, p. 147.

⁶ Idem, p. 148.

masonic” rosacrucian (corespunzător Gradului 18 al inițierii, de Cavaler al Crucii și trandafirului, un trandafir tot cu cinci petale). Desigur, Floarea cu cinci petale din blazonul lui Bogdan Vodă nu poate avea ascendență nici rosacruciană și nici masonică, pentru simplul motiv că Bogdan Vodă a domnit la Moldova între 1363-1367, deci cu trei – patru sute de ani înainte de apariția Ordinului Cavalerilor Crucii cu Trandafiri (rozacrucieni) și respectiv a masoneriei speculative. În veacul al XIV-lea în care a trăit Bogdan Vodă, floarea cu cinci petale mai este întâlnită în Anglia lui Henric al IV-lea. Regele Henric al IV-lea s-a aflat în exil între anii 1398-1400 și în timpul exilului a păstrat ca talisman norocos o floare de nu mă uita⁷. La revenirea pe tron, floarea cu cinci petale, sub forma concretă a florii de nu mă uita, a devenit un simbol al său și a constituit un semn de recunoaștere pentru nobilii care l-au sprijinit să capete tronul. Astfel, această floare a ajuns să simbolizeze nu doar memoria legăturilor dintre oameni, ci și atașamentul, fidelitatea, onoarea și devotamentul cuiva față de o persoană anume. Ca simbol masonic, floarea de nu mă uita apare mult mai târziu, în a

Blazonul Casei Bogdan Voievod

doua jumătate a secolului al XX-lea, foștii masoni care au fost persecutați de regimurile naziste și fasciste au purtat după al Doilea Război Mondial o insignă reprezentând o floare de nu mă uita, ca semn de recunoaștere.

Specialiștii în știința heraldicii afirmă că floarea cu cinci petale este un simbol al vieții, fără să dea însă și alte detalii, fără a răspunde nici măcar la două întrebări minimale, precum: de ce? și de unde (din timp și spațiu)? În ceea ce ne privește, dorim să arătăm că această floare, într-o formă identică cu cea de pe stema Moldovei, se poate vedea și pe Tropaeum Traiani de la Adamclisi. Desigur, faptul poate părea surprinzător. Trofeul propriu-zis, adică statuia de mari dimensiuni din vârful construcției a fost recuperată fragmentar, așa cum era îngropată adânc în ruine, cu ocazia reconstituirii necropolei din anul 1977 și expusă în lapidariumul Muzeului de la Adamclisi. Această statuie este alcătuită dintr-un soldat bifacial, având adică sus două fețe, la fel ca zeul Janus Bifrons, îmbrăcat în armură clasică, prevăzută cu arme și în mâinile ridicate ținând patru scuturi. Pe fiecare din cele două fețe ale statuii, pe partea stângă a armurii, în dreptul inimii este sculptată o floare cu cinci petale, identică

⁷ <https://blogatu.eu/ce-simbolizeaza-floarea-de-nu-ma-uita>

cu cea din blazonul lui Bogdan Vodă, respectiv cu cea de pe stema Moldovei. Așezată fiind în dreptul inimii, este plauzibil că această floare va fi fost un străvechi simbol al vieții, dar având în vedere timpul în care s-a executat lucrarea, între anii 106-109 d. H., este clar că ne aflăm în fața unui simbol precreștin. Cum s-a păstrat această floare cu cinci petale în actualul spațiu românesc pe parcursul primului mileniu creștin și cum și-a menținut atâta vreme statutul de simbol al vieții? – iată întrebări la care se caută încă răspunsuri. Plecând de la o sugestie a lui René Guénon noi considerăm că, după apariția creștinismului pe aceste meleaguri, peste această imagine a florii simbolizând viața, creștinismul a suprapus imaginea Crucii, ambele fiind imagini arhetipale, iar floarea cu cinci petale a devenit astfel o reprezentare vie a Crucii⁸.

La René Guénon, imaginea Crucii ca arhetip implică atât complementaritatea cât și opoziția. Orizontala și verticala Crucii sunt complementare, pentru că nu putem spune că ar exista opoziție între sensul orizontal și cel vertical, ci complementaritate. Dar plecând de la centrul Crucii pe orizontală, vom avea direcții contrare, opoziții, între dreapta și stânga, între față și spate, punctele cardinale în general, sau chiar o „roză a vânturilor” pe direcțiile cărora, matematic vorbind, putem progresa la infinit. Iar plecând din centrul Crucii pe axul vertical avem, la limită, sus zenitul și jos nadirul, Împărăția Cerurilor (de fapt supracelestă) și infernul subpământean. Întorcându-ne în centrul Crucii, observăm că aici se întâlnesc și se dizolvă toate opozițiile, iar acest centru este Ființa dumnezeiască a lui Iisus Christos, fără de care ideea de Cruce ar fi lipsită de sens. Dacă ne reprezentăm Crucea în esență în mod viu, sub formă de floare, avem o Pentadă, avem cinci petale, patru petale corespunzătoare celor patru brațe ale Crucii și apoi o a cincea petală a florii închipuind centrul, esența divină a lumii, Alfa și Omega ei, Persoana Treimică a Fiului lui Dumnezeu. Sau, așa cum putem remarca pe crucile celtice bogat ornamentate, pe cele patru brațe ale crucii, în capete sunt reprezentate simbolurile zoomorfe și angelice ale celor patru evangheliști, iar în centrul Crucii avem Mielul lui Dumnezeu, simbolul lui Iisus Christos.

În afară de stema Moldovei și în afară de imaginarul masonic, această floare cu cinci petale, care mai este numită și „rozeta bogdăneștilor”, se mai poate vedea azi, desigur cu semnificațiile ei esoterice și heraldice uitate, așa cum a fost aceasta executată în basorelief, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pe turla Bisericii Ortodoxe cu hramul Adormirea Maicii Domnului din Sighetu Marmației. Apoi, în Biserica veche de lemn din Săliștea de Sus numită și Biserica Nistoreștilor, ridicată pe la anul 1650, registrul picturii de pe pereți este despărțit de cel al bolții printr-un brâu de margarete, care sunt tot un simbol al bogdăneștilor, știut fiind că voievodul Bogdan Întemeietorul Moldovei a avut o fiică ce purta numele de botez Margareta, căreia în Moldova i se zicea Mușata și care este întemeietoarea dinastiei domnești a Mușatinilor. Margaretele pictate în această biserică din Săliștea de Sus de către pictorul de origine poloneză Alexandru Ponehalschi pe la jumătatea secolului al XVIII-lea, sunt stilizate și reprezentate ca având un număr de opt petale, simbol cunoscut sub numele de steaua creștină. Această stea este de fapt o reprezentare paleocreștină, de origine bizantină, a simbolului Crucii, imaginea fiind obținută prin

⁸ René Guénon, *Simbolismul crucii*, Editura Aion, Oradea, 2003, p. 83 și urm.

suprapunerea a două cruci cu brațele egale, o cruce fiind răsucită în raport cu cealaltă la 45 de grade. În bisericile din nordul Moldovei construite pe vremea lui Ștefan cel Mare, steaua în opt colțuri constituie fundalul aproape invariabil pe care este pictat Iisus Christos Pantocrator în cupola centrală, care înseamnă că Mântuitorul caută la lumea aceasta de sus din ceruri, sau Sfânta Fecioară Maria Theotokos deasupra altarului sau Dumnezeu-Tatăl, zis și Cel Vechi de Zile.

Asociația BD Tropeum Adamclisi

Bibliografie

Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, E.S.E., București, 1980.

Guénon, René, *Simbolismul crucii*, Editura Aion, Oradea, 2003.

Jung, C. G., *Opere complete 1. Arhetipurile și inconștientul colectiv*, trad. Vasile Dem. Zamfirescu, Ed. Trei, București, 2003.

Tiron, Tudor-Radu, studiu în manuscris.

<https://blogatu.eu/ce-simbolizeaza-floarea-de-nu-ma-uita>